

Lagutskottets betänkande

1983/84:2

om researrangörers ansvar gentemot sina resenärer

Ärendet

I motion 1982/83:893 av Martin Olsson (c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av reglerna om researrangörers ansvarighet gentemot sina resenärer.

Utskottet har inhämtat remissyttrandena över motionen från kommerskollegium, konsumentverket/KO, allmänna reklamationsnämnden, Sveriges Advokatsamfund, Svenska Resebranschens Förening och Researrangörsföreningen i Sverige. Kommerskollegium har till sitt yttrande fogat yttranden från handelskamrarna i Stockholm och Malmö. En sammanställning av remissyttrandena har tagits in i *bilaga* till betänkandet.

Motionsmotivering

I motionen anförts att researrangörernas ansvarighet och därmed det ekonomiska skyddet för sällskapsresenärerna är olika utformat i olika länder. Motionären pekar på att i Västtyskland är sällskapsresenärernas skydd numera förstärkt genom tillkomsten av en lag om reseavtal, som medför att de västtyska researrangörerna får bära betydligt större ekonomiska risker än sina svenska kolleger. I motionen erinras om att vi i vårt land inte har någon motsvarande lag; reseavtalet regleras här på grundval av avtalsvillkorlagen genom de allmänna resevillkor som förhandlats fram av branschen och konsumentombudsmannen (KO).

Det finns enligt motionären många anledningar till att det är väsentligt att skyddet för sällskapsresedeltagare är tillräckligt omfattande. En anledning är att synnerligen många svenskar årligen deltar i sådana resor. En annan anledning är de stora belopp resenärerna satsar på resor. En ytterligare anledning är – särskilt under tider av minskade realinkomster – att många har synnerligen små reserver att ta av om de drabbas av överraskande förluster eller kostnader.

I motionen redovisas en jämförelse mellan svenska och västtyska bestämmelser för reseavtal. Bl. a. framhålls att den västtyska resenären i motsats till den svenske resenären i vissa fall har rätt att på arrangörens bekostnad agera på egen hand – t. ex. själv ordna hotellrum – om resan inte kan genomföras som avtalats och arrangören inte lyckas avhjälpa felet. Vidare påpekas att den västtyske resenären när som helst kan säga upp avtalet om det inträffar sådana störningar att resan kan genomföras endast med betydande inskränkningar. Denna rätt har resenären även om störningarna inte beror på

arrangörens försumlighet, och arrangören kan, helt eller delvis, förlora sin rätt till betalning för resan. De svenska resevillkoren ger i liknande fall resenären rätt att häva avtalet endast så länge resan inte påbörjats. Andra skillnader rör rätten till skadestånd samt bevisbördan vid skadeståndskrav där det enligt den västtyska lagen är arrangören som skall visa att han inte brustit i fullgörandet av sina skyldigheter. Därutöver har den västtyske konsumenten en rätt som svenska konsumenter helt saknar, nämligen att under vissa förhållanden få ersättning för förlorad semester. Vid en force majeure-situation bär den svenske resenären ensam den ekonomiska risken, medan detta risktagande enligt den västtyska lagen fördelas mellan parterna. Vid en strejk är den västtyske arrangören ekonomiskt ansvarig för strejkens följder, medan den svenske researrangören är befriad från ersättningskyldighet. Slutligen framhålls att i den västtyska lagen för reglering av standardavtalsrätten (ABG-Gesetz) återfinns en bestämmelse som i praktiken förhindrar västtyska motsvarigheter till de svenska prishöjningsklausulerna. Enligt bestämmelsen får ett avtalat pris höjas i efterhand endast om varan eller tjänsten skall levereras minst fyra månader efter avtalets ingående. Det är enligt motionen ovanligt att reseavtal skrivs så lång tid i förväg.

Enligt motionärens uppfattning visar jämförelserna mellan västtyska och svenska regler att det finns anledning att i lämpligt sammanhang se över de svenska reglerna och pröva i vad mån sällskapsresenärernas ställning i vårt land kan stärkas genom att i svensk lagstiftning införa vissa av reglerna i västtysk rätt på området.

Gällande ordning

Den svenska konsumentskyddslagstiftningen innehåller både näringsrättsliga regler, som tar sikte på konsumenterna som kollektiv, och civilrättsliga regler, som är inriktade på enskilda fall och ger anvisningar för lösning av konkreta tvister.

Till det näringsrättsliga området hör marknadsföringslagen (1975:1418) och lagen (1971:112) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor (avtalsvillkorlagen). *Marknadsföringslagen* har till ändamål att främja konsumenternas intressen i samband med näringsidkares marknadsföring av varor, tjänster och andra nyttigheter och att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenter eller näringsidkare. En generalklausul i marknadsföringslagen gör det möjligt att meddela förbud mot reklamåtgärd eller annan vid marknadsföring företagen handling som strider mot god affärssed eller på annat sätt är otillbörlig. Enligt marknadsföringslagen kan näringsidkare också åläggas att vid marknadsföring lämna information som har särskild betydelse från konsumentens synpunkt. *Avtalsvillkorlagen* syftar framför allt till att skydda konsumenterna mot oskäligen bestämmelser i standardkontrakt. Enligt lagen kan näringsidkare förbjudas att bl. a. vid erbjudande av tjänster

eller andra nyttigheter använda villkor som är oskäligen mot konsumenterna. Tillämpningen av de båda lagarna ankommer på konsumentombudsmannen (KO) och marknadsdomstolen.

Efter överläggningar med KO antog Svenska Resebyråföreningen – numera Svenska Resebranchens Förening (SRF) – och Researrangörsföreningen i Skandinavien – numera Researrangörsföreningen i Sverige (RiS) – år 1975 *allmänna resevillkor* för sällskaps- och gruppresor. I resevillkoren finns intagna bestämmelser om när anmälan om en resa blir bindande för resenären och arrangören, när betalning skall erläggas och om priser och prisändringar. Vidare regleras bl. a. förfaranden vid avbeställningar och ändringar, arrangörens ansvar för resans genomförande och resenärens ansvar samt anges frister för reklamation. De allmänna resevillkoren skall återfinnas i arrangörens huvudbroschyr.

I *resegarantilagen* (1972:204) föreskrivs att den som yrkesmässigt anordnar sällskapsresa till land utom Norden skall, innan resan marknadsförs, ställa säkerhet hos kommerskollegium. Den som underlåter att ställa säkerhet kan dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Kommerskollegium bestämmer det belopp som säkerheten skall gälla. Säkerheten får tas i anspråk för återbetalning av medel som erlagts för sällskapsresa som blir inställd eller annars inte kommer till stånd. När det gäller sällskapsresa som påbörjats men inte slutförts, får säkerheten tas i anspråk för resenärernas uppehälle i utlandet, deras återresa och skälig ersättning till dem för värdet av de förmåner som de gått miste om genom att resan avkortats. Frågan om säkerhet i visst fall skall tas i anspråk prövas av en särskild nämnd, resegarantinämnden.

Konsumentskyddsregler av civilrättslig art finns bl. a. i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen), konsumentköplagen (1973:877) och konsumentkreditlagen (1977:981).

Avtalslagen innehåller en civilrättslig generalklausul (36 §) som har tillämpning inom hela det förmögenhetsrättsliga området. Enligt generalklausulen får avtalsvillkor jämkas eller lämnas utan avseende om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Vid prövningen skall särskild hänsyn tas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller eljest intar en underlägsen ställning i avtalsförhållandet. Generalklausulen äger motsvarande tillämpning i fråga om villkor vid annan rättshandling än avtal.

Konsumentköplagen kompletterar de allmänna reglerna om säljares och köparens skyldigheter i lagen (1905:38 s. 11) om köp och byte av lös egendom (köplagen). Konsumentköplagen, som har karaktär av minimiskydd för konsumenten, gäller när konsument av näringsidkare köper vara som är avsedd huvudsakligen för enskilt bruk. Lagen är inriktad på att förstärka konsumenternas ställning vid köp i framför allt tre hänseenden. För det

första motverkar lagen de olägenheter som kan uppstå för enskilda konsumenter genom att säljare i kontraktsformulär använder avtalsvillkor som inskränker köparens rättigheter enligt köplagen eller på annat sätt missgynnar köparen. Konsumentköplagen kan i detta hänseende ses som ett civilrättsligt komplement till avtalsvillkorlagen. För det andra förstärker konsumentköplagen köparens ställning i förhållande till tredje man, exempelvis tillverkare som har lämnat garanti beträffande varan. För det tredje innehåller konsumentköplagen regler som skyddar konsumenterna när säljsidan har lämnat vilseledande uppgifter om varan, underlåtit att lämna information om varan i vissa fall eller sålt vara som är hälsovådlig eller annars otillförlitlig från säkerhetssynpunkt. I denna del kan lagen ses som ett civilrättsligt komplement till marknadsföringslagen.

Konsumentkreditlagen gäller när kredit lämnas konsument för huvudsakligen enskilt bruk. Lagen innehåller bl. a. regler om information i kreditsammanhang och om kontantinsats vid kreditköp samt bestämmelser om köparens befogenheter mot annan kreditgivare än säljaren, förbud mot vissa fordringsbevis, förtidsbetalning och handräckning för återtagande av vara.

Utredningsarbete

I direktiven till konsumenttjänstutredningen gavs utredningen bl. a. i uppdrag att utforma civilrättsliga regler rörande avtal om sällskapsresor och liknande arrangemang. Det framhölls i direktiven att denna typ av avtal på grund av sin stora praktiska betydelse och sin invecklade tekniska natur kunde komma att kräva en särreglering. I direktiven pekades på att avtalen ofta representerar stora kostnader för den enskilde konsumenten, att marknadsföringen är mycket energisk och att konsumenten – som i allmänhet inte kan granska den utfästa prestationen på förhand – i huvudsak får grunda sin värdering enbart på de upplysningar som arrangören lämnar. Vidare angavs att avtalen normalt gäller en kombination av olika varor och tjänster som transport, kost, logi, färdledning och speciella arrangemang, vilka ofta tillhandahålls av olika företag. Detta gör det enligt direktiven svårt för konsumenterna att bedöma mot vem anspråk för brister i arrangemanget skall riktas.

Konsumenttjänstutredningen anför i sitt betänkande (SOU 1979:36) Konsumenttjänstlag (s. 64 f.) att det på ett tidigt stadium av utredningsarbetet stod klart att avtal om sällskapsresor och liknande arrangemang kräver en annan reglering än övriga avtalstyper inom uppdragets ram. Utredningen framhåller att en civilrättslig reglering av sällskapsreseområdet förutsätter en ganska grundlig genomgång av ansvarsförhållandet dels mellan konsument och researrangör, dels mellan researrangör och företag i bakomliggande led såsom hotell- och transportföretag. Av stor betydelse är enligt utredningen också de internationella konventioner på transportområdet som Sverige är bundet av. Utredningen har gjort en förberedande genomgång av problemen

på sällskapsreseområdet, förberedande utredningar om de aktuella transportkonventionerna och framfört synpunkter på de allmänna resevillkor som KO haft överläggningar om med företrädare för branschen. Enligt den bedömning som utredningen gör (s. 112), bör en eventuell lagreglering på sällskapsreseområdet fogas in i en särskild, mer generell utplagd konsumentskyddslagstiftning om yrkesmässigt bedriven rese-, och turist- och rekreationsverksamhet.

Utredningens betänkande har remissbehandlats och är f. n. föremål för beredning i justitiedepartementet.

Rättsfall

Högsta domstolen (HD) har i ett mål om ersättning för hemresa i samband med en sällskapsresa prövat frågan om tillämpligheten av allmänna resevillkor, vilka antagits av företrädare för resebranschen efter överläggningar med KO. Bakgrunden till målet (NJA 1978 s. 432) var i korthet följande. Vid en sällskapsresa med charterflyg till utlandet ändrades avgångstiden för återresan till Sverige. En resenär hade efter ankomsten till resmålet lämnat resegruppen och kände inte till att avgångstiden hade ändrats. Resenären kom för sent till hemresan och tog på egen bekostnad reguljärt flyg till Sverige. Efter stämning yrkade resenären ersättning av resebolaget för sin flygresa hem. I målet åberopade bolaget bl. a. en bestämmelse i de allmänna resevillkoren om att resenär, som har för avsikt att avvika från gruppen i utlandet, är skyldig att vid ankomsten vid resmålets flygplats meddela detta till färdledningen samt inhämta besked om tid och plats för anslutning för hemresan. Sådan resenär är också enligt de av bolaget åberopade resevillkoren bl. a. skyldig att senast dagen före hemresan kontakta färdledaren för formaliteter i samband med avresan och upplysningar om eventuella tidtabellsändringar.

HD erinrade om att det i de allmänna resevillkoren även finns föreskrivet att resevillkoren samt de särskilda villkor som arrangören tillämpar för resan skall finnas angivna i programbroschyren. Enligt HD får researrangören anses berättigad att förutsätta att resenären före beställningen tagit del av broschyren, om inte särskild anledning föreligger att anta motsatsen. HD fortsatte:

Den som tar del av broschyren bör därvid normalt uppmärksamma det avsnitt, där de allmänna resevillkoren återges. Med den omfattning som sällskapsresorna numera fått kan man vidare utgå ifrån att resenärerna – konsumenterna – i allmänhet är medvetna om förekomsten av allmänna resevillkor i branschen. Såsom reklamationsnämnden påpekat i sitt yttrande får det i viss utsträckning anses åligga resenären att själv taga del av och sätta sig in i de bestämmelser som gäller för det köpta researrangemanget. De allmänna resevillkoren får därför normalt anses utgöra del av det mellan researrangören och resenären träffade avtalet, oavsett om resenären vid avtalets träffande faktiskt tagit del av villkoren eller inte. Undantag måste

härvid göras för överraskande och för resenären särskilt tyngande bestämmelser.

I förevarande fall får anses utrett att resebroschyren, som innehöll nyssnämnda allmänna resevillkor, vid avtalstillfället fanns fritt tillgänglig i bolagets försäljningslokaler. Den i villkoren intagna bestämmelsen om vad resenär, som har för avsikt att avvika från gruppen i utlandet, har att iakttaga för anslutning till hemresan, kan inte anses innefatta något för resenären överraskande moment, och bestämmelsens innehåll framstår som sakligt motiverat och ej för resenären särskilt tyngande.

HD anförde att oavsett om resenären vid köpet av biljetterna tagit del av broschyren eller ej, fick resenären anses bunden av de i de allmänna resevillkoren ingående bestämmelserna.

Utskottet

I betänkandet behandlar utskottet en motion som syftar till att stärka svenska sällskapsresenärers ställning.

Utskottet vill till en början erinra om att det i svensk lagstiftning saknas särskilda bestämmelser som civilrättsligt reglerar avtal om sällskapsresor och liknande arrangemang. Den svenska lagstiftningen innehåller emellertid vissa regler som tar sikte på att skydda konsumenter i avtalsförhållanden. Så t. ex. finns i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen) en generalklausul som innebär att avtalsvillkor kan jämkas eller lämnas utan avseende om villkoret är oskäligt. Vid prövningen skall särskild hänsyn tas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller annars intar en underlägsen ställning i avtalsförhållandet. Vidare kan enligt lagen (1971:112) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor (avtalsvillkorslagen) en näringsidkare förbjudas att bl. a. vid erbjudande av tjänster eller andra nyttigheter använda villkor som är oskäligen mot konsumenterna. Dessutom finns i resegarantilagen (1972:204) visst skydd för konsumenterna i fall då en researrangör inte uppfyller sina förpliktelser.

För avtal mellan en arrangör av sällskapsresor och en resenär gäller i övervägande antalet fall de allmänna resevillkor för sällskaps- och gruppresor som antagits av företrädare för resebranschen efter överläggningar med konsumentombudsmannen (KO). De nuvarande resevillkoren antogs år 1975 av Svenska Resebyråföreningen (numera Svenska Resebranschens Förening) och Researrangörsföreningen i Skandinavien (numera Researrangörsföreningen i Sverige). Enligt en dom av högsta domstolen år 1978 (se ovan s. 5 f.) får en resenär normalt anses bunden av bestämmelserna i de allmänna resevillkoren, oavsett om resenären faktiskt tagit del av villkoren eller ej.

I motion 1982/83:893 görs en jämförelse mellan de svenska allmänna resevillkoren och den västtyska lagen om reseavtal. Jämförelsen visar enligt motionären att de västtyska researrangörerna får bära betydligt större

ekonomiska risker än de svenska arrangörerna. Motionären anser att det finns anledning att i lämpligt sammanhang se över de svenska bestämmelserna och pröva i vad mån de svenska resenärernas ställning kan stärkas genom att i svensk lagstiftning införa vissa av reglerna i västtysk rätt på området.

Som framgår av remissyttranden över motionen uppgick antalet sällskapsresor med flyg till ca en miljon år 1982. Även om antalet sällskapsresor synes minska i år, kommer denna form av resande alltjämt att ha en betydande omfattning. En sällskapsresa innebär inte sällan en ekonomisk uppoffring för den enskilde konsumenten och kan i vissa fall medföra utgifter som inte kan förutses. Mot denna bakgrund anser utskottet det angeläget att det finns ett tillfredsställande skydd för konsumenterna på sällskapsreseområdet. Av remissyttrandena från bl. a. konsumentverket/KO och allmänna reklamationenämnden framgår att 1975 års allmänna resevillkor inte i tillräcklig grad kan anses beakta konsumenternas intressen och att konsumenternas ställning i detta avseende behöver stärkas. Konsumentverket har därför utarbetat förslag till nya resevillkor som skall ligga till grund för förhandlingar med företrädare för resebranschen om nya villkor. Enligt konsumentverket/KO:s remissyttrande tillgodoser förslaget i stor utsträckning motionärens krav på strängare ansvar för researrangören och kommer, om det godtas av resebranschen, att innebära en väsentlig förbättring av resenärens rättsliga ställning.

Med hänsyn till att förhandlingar om nya resevillkor sålunda skall komma till stånd anser utskottet att något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionen inte f. n. är erforderligt. Skulle det visa sig att man förhandlingsvägen inte kan nå fram till ett för konsumenterna godtagbart resultat får frågan om en lagstiftning på området övervägas på nytt.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1982/83:893.

Stockholm den 27 oktober 1983

På lagutskottets vägnar

PER-OLOF STRINDBERG

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Stig Olsson (s), Martin Olsson (c), Elvy Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Arne Andersson i Gamleby (s)*, Ingemar Konradsson (s), Allan Ekström (m), Marianne Karlsson (c), Owe Andréasson (s)*, Stig Gustafsson (s)*, Per Israelsson (vpk), Margit Gennser (m)* och Kersti Johansson (c).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.

Sammanställning av remissyttranden över motion 1982/83:893

Samtliga remissinstanser uppger att förhandlingar om en revidering av de allmänna resevillkoren kommer att äga rum mellan konsumentverket och resebranschens organisationer. Med hänvisning bl. a. härtill anser *kommerskollegium*, *konsumentverket/KO* och *allmänna reklamationsnämnden* att resultatet av förhandlingarna bör avvaktas innan ställning tas till frågan om lagstiftning på området. *Sveriges Advokatsamfund*, *Stockholms handelskammare* och *Researrangörsföreningen i Sverige* menar att det saknas anledning till särskild översyn av researrangörers ansvar gentemot sina resenärer och enligt *Svenska Resebranschens Förening* och *Skånes handelskammare* finns inte något motiv för ytterligare lagstiftning på området.

Kommerskollegium uppger i sitt remissyttrande att det enligt kollegiets uppfattning finns ett behov av en översyn av de allmänna resevillkoren som tillkom år 1975 efter överläggningar mellan branschen och konsumentverket. Eftersom – enligt vad kollegiet erfarit – en sådan översyn av de allmänna resevillkoren också kommer att ske bör frågan om en eventuell lagstiftning vila i avvaktan på resultatet av dessa förhandlingar. Kollegiet finner det önskvärt att parterna vid en översyn särskilt beaktar de ekonomiska konsekvenserna av att en resa inställs eller avbryts på grund av force majeure. Enligt kollegiets mening är det rimligt att de ekonomiska riskerna för omständigheter över vilka varken resenären eller arrangören kan råda, inte som f. n. enbart bärs av resenären utan i stället på något sätt fördelas dem emellan.

Kollegiet anför vidare att man vid sin handläggning av ärenden enligt resegarantilagen (1972:204) närmast har kommit i kontakt med den del av de allmänna resevillkoren som reglerar resenärens möjlighet att vid avbeställning återfå vad han erlagt. För att skydda sig mot de förluster som enligt de allmänna resevillkoren kan uppkomma vid avbeställning kan en resenär erlægga en särskild avgift. En resenär som vid en avbeställning sålunda skulle ha återfått vad han erlagt riskerar emellertid att i samband med en inställelse av resan bli helt utan ersättning om arrangören går i konkurs. Vid en sådan händelse skall den säkerhet som företaget enligt resegarantilagen är skyldigt att ställa tas i anspråk för återbetalning till resenärerna. Ersättning av resegarantimedel kan dock inte utgå om en resenär avstår från en resa på eget initiativ. Resenär som avbokar sin resa har inte längre något avtal med researrangören om en resa varför förutsättningarna för ersättning enligt resegarantilagen inte längre är uppfyllda. En sådan resenär står därmed utan ersättning. Detta har enligt yttrandet blivit effekten t. ex. för de drygt 150 resenärer som i samband med Trivselresors konkurs framställt krav på återbetalning sedan de före konkursen avbeställt sina resor. Kollegiet finner det otillfredsställande att resenärerna inte har möjlighet att skydda sig mot

sådana förluster. Ett sätt att skydda resenärerna – utan åsidosättande av förmånsrättslagstiftningen – vore enligt kollegiet att avbeställningsskyddet ordnades som ett försäkringsskydd genom avtal med ett försäkringsbolag på liknande sätt som i dag sker beträffande reseförsäkringar. Det nuvarande systemet som är beroende av arrangörens fortsatta existens bör försvinna från branschen, anför kollegiet.

Till remissyttrandet från kommerskollegium har fogats yttranden från handelskamrarna i Stockholm och Malmö. Enligt *Stockholms handelskammare*s mening har resenärerna redan i dag ett tillräckligt gott skydd. Ytterligare krav på researrangörerna skulle enligt Stockholms handelskammare kunna leda till prishöjningar och därmed ökade svårigheter inom branschen. Handelskammaren får därför avstyrka i motionen gjord hemstäl- lan. *Skånes handelskammare* ansluter sig till Svenska Resebranschens Förenings yttrande i ärendet.

I yttrandet från *konsumentverket/KO* anges att drygt en miljon flygcharter- resor såldes i Sverige år 1982. Därtill kom ett stort antal sällskapsresor med buss, tåg eller båt. Försäljningen av sällskapsresor i vårt land utgör således enligt yttrandet en betydande ekonomisk faktor. Konsumentverket/KO påpekar också att sällskapsresans sociala betydelse är avsevärd och att normalkonsumenten måste göra kännbara ekonomiska uppoffringar för att kunna delta i en sällskapsresa. Från konsumentsynpunkt är det således av såväl social som ekonomisk vikt att researrangörerna genomför sina åtagan- den gentemot resenärerna på utlovat sätt. Konsumentverket/KO framhåller att ett medel att åstadkomma detta är att i det avtal, som reglerar förhållandet mellan researrangör och resenär, ålägga arrangören ett långt gående ansvar för resans genomförande.

I yttrandet erinras om att det i Sverige i dag saknas lagregler för avtal som ingås mellan arrangörer av sällskapsresor och deltagarna i dessa. Sådana reseavtal regleras i stället till övervägande del genom de allmänna resevillkor för sällskaps- och gruppresor, som efter överläggningar med KO antogs år 1975 av Svenska Resebyråföreningen och Researrangörsföreningen i Skandi- navien. I yttrandet anføres att resevillkoren utgör resultatet av en förhand- lingskompromiss, och att det i dag kan konstateras att de inte erbjuder konsumenterna det skydd mot ekonomiska risker som nu är önskvärt.

Konsumentverket/KO delar därför motionärens uppfattning att sällskaps- resenärens rättsliga ställning behöver stärkas. En skärpning av researran- görens ansvar är enligt yttrandet angelägen inte bara för att tillförsäkra resenären en bättre ekonomisk kompensation för icke avtalsenligt genomför- da researrangemang. Med tanke på sällskapsresans sociala betydelse och resenärens – inte sällan genom arrangörens medverkan – högt uppskrivade förväntningar är det också viktigt, att researrangören förmås att från början lägga ned större omsorg på att genomföra resan på avtalat sätt. Ett skärpt ansvar för arrangören skulle kunna verka som påtryckningsmedel i denna riktning, anför konsumentverket/KO.

I yttrandet påpekas att en utgångspunkt för motionärens krav är, att den tyske resenären på grund av lagstiftning åtnjuter ett betydligt bättre skydd mot ekonomiska risker än den svenske resenären. Som redan framhållits finns enligt konsumentverket/KO ett stort behov av att stärka konsumentskyddet på reseområdet. Det är, menar konsumentverket/KO, i och för sig önskvärt, att samma skyddsnivå uppnås, som i dag kommer den tyske resenären till godo. Såvitt konsumentverket/KO är bekant avviker inte strukturen på den svenska resemarknaden på sådant sätt från den tyska marknaden, att detta skulle utgöra något hinder för att ålägga svenska researrangörer ett lika långtgående ansvar, som det som avkrävs tyska arrangörer av sällskapsresor.

Den omständigheten, att nu gällande resevillkor ger resenären ett otillräckligt skydd, har föranlett konsumentverket att ta initiativ till en revidering av dessa. Ett förslag till nya resevillkor har utarbetats inom verket. Förslaget tillgodoser i stor utsträckning motionärens krav på strängare ansvar för researrangören och skulle därför, om det godtas av resebranschen, innebära en väsentlig förbättring av resenärens rättsliga ställning. Dessutom har villkoren omarbetats helt i språkligt avseende liksom när det gäller presentationen i övrigt. Verket har också för avsikt att föreslå en kortfattad kommentar till villkoren i syfte att underlätta för konsumenterna att förstå villkorens innebörd.

Det är enligt yttrandet konsumentverkets avsikt att inom kort och med det nya förslaget som utgångspunkt inleda förhandlingar med resebranschens organisationer. Enligt vad verket erfarit ställer resebranschen sig inte avvisande till en revidering av de i dag tillämpade villkoren. Detta är ett skäl till att verket har förhoppningar om att kunna nå fram till en från konsumentens synpunkt tillfredsställande förhandlingsuppgörelse. Ett annat skäl är att det i dag finns större erfarenhet när det gäller konsumentproblem och tvistlösning på reseområdet än som var fallet år 1975. Också den kommande konsumenttjänstlagen bör kunna inverka gynnsamt på förhandlingsresultatet. Det är emellertid självfallet inte uteslutet, att en godtagbar förhandlingslösning ändå inte kan uppnås, anför konsumentverket/KO.

Mot bakgrund av vad som sagts ovan föreslår konsumentverket/KO att utgången av de förestående förhandlingarna mellan verket och resebranschen avvaktas, innan ställning tas till eventuell lagstiftning på området. Skulle resultatet av förhandlingarna emellertid visa sig otillfredsställande finns det dock enligt yttrandet anledning att aktualisera frågan om lagstiftning på området. Det påpekas avslutningsvis, att denna fråga berördes av konsumenttjänstutredningen, som dock i sitt betänkande (SOU 1979:36, s. 64 f. och 112) kom till slutsatsen att reseavtalet på grund av sin speciella karaktär och invecklade tekniska natur kräver särskild reglering.

Allmänna reklamationsnämnden (ARN) betvivlar inte riktigheten av de jämförelser mellan ländernas regelsystem som görs i motionen och som för övrigt stämmer synnerligen väl överens med det som sägs i en artikel i

konsumentverkets tidskrift "Konsumenträtt och ekonomi", nr 3/81 s. 10. Huruvida det starkare konsumentskyddet i Västtyskland möjligen har fått betalas genom ett generellt högre pris på sällskapsresor framgår dock inte, anför ARN.

ARN uppger att nämndens reseavdelning under de 15 år som nämnden har verkat har prövat tusentals resetvister. I merparten av dessa tvister har en tillämpning av de allmänna resevillkoren varit en viktig grund för bedömningen. Det är ARN:s uppfattning att de nuvarande allmänna resevillkoren, som har tillämpats sedan år 1975, i flera avseenden är otidsenliga och i behov av översyn. Villkoren har visserligen varit föremål för överläggningar mellan branschen och KO men de bär ändå enligt ARN:s mening i vissa hänseenden prägel av de tidigare resevillkoren som var ensidigt utformade av resebranschen. Nämnden delar således motionärens uppfattning om att en översyn behövs av resevillkoren.

I yttrandet framhålls att de allmänna resevillkoren skall vara intagna i researrangörens huvudbroschyr och att de i praxis som regel anses utgöra en del av det enskilda reseavtalet mellan arrangör och resenär (jfr NJA 1978 s. 432). Det får enligt ARN mot den bakgrunden betraktas som ett rimligt krav att villkoren är utformade så att resenärer i allmänhet kan förstå deras betydelse. Nämndens erfarenheter visar dock att inte bara resenär utan ibland även researrangör kan ha svårt att tillgodogöra sig innebörden av en del villkorspunkter. ARN anser att en översyn av reglerna på området därför är påkallad inte bara när det gäller det sakliga innehållet utan också i fråga om reglernas redigering och språkliga utformning.

ARN pekar på att syftet med motionen är att efter tyskt mönster få till stånd en särskild lag om reseavtal. ARN finner i och för sig inte skäl att motsätta sig att en översyn görs genom lagstiftning. Nämnden ifrågasätter dock om inte översynen lika gärna kan ske med tillämpning av hittillsvarande teknik. Det är bekant för ARN att överläggningar mellan konsumentverket och resebranschen om en revision av de allmänna resevillkoren är förestående. I vad mån dessa förhandlingar kan förväntas resultera i en rimlig avvägning mellan arrangörens och resenärens intressen undandrar sig naturligen nämndens bedömning. Nämnden anser det likväl knappast motiverat att ingripa med lagstiftning innan det har visat sig att förhandlingsvägen inte är framkomlig.

Sveriges Advokatsamfund, som förutsätter att motionen i första hand avser vanliga s. k. charterresor, hänvisar till de allmänna resevillkor som antogs efter överläggningar mellan KO och – numera – Researrangörsföreningen i Sverige (RiS) och Svenska Resebranschens Förening (SRF). Samfundet anför att de förhandlingar om nya resevillkor som sedan en tid tillbaka pågår mellan de nämnda parterna får förmodas innebära att de brister som kan ha åvilat de nuvarande villkoren blir föremål för särskilt studium.

I yttrandet uppges att de nu gällande allmänna resevillkoren med tillägg i vissa fall av särskilda resevillkor tillämpas nästan undantagslöst vid sällskaps-

resor till utlandet. Dessutom gäller att RiS och SRF organiserar researrangörer som svarar för mer än 95 % av samtliga sällskapsresor till utlandet. De allmänna resevillkoren innehåller även hänvisning till allmänna reklamationenämnden i det fall resenären inte lyckats uppnå en tillfredsställande överenskommelse direkt med researrangören. Genom sin organisationstillhörighet till RiS och SRF är arrangörerna skyldiga att i normalfallet följa allmänna reklamationenämndens rekommendationer, anför samfundet. I yttrandet hänvisas också till innehållet i resegarantilagen (1972:204). Vidare anges att antalet charterresor, som år 1982 uppgick till ca en miljon, i år kan antas komma att minska med ca 30 %, bl. a. på grund av prisökningar som är en följd av den svenska devalveringen.

Enligt samfundet måste frågan om de svenska researrangörerna genom särskild lag skall åläggas större skyldigheter gentemot resenären än vad som nu gäller bedömas mot bakgrund av situationen i Sverige. Huruvida de västtyska researrangörerna som motionären uppger bär betydligt större ekonomiska risker än de svenska, saknar samfundet möjlighet att bedöma. Det torde emellertid vara klart att ett utökat ansvar för de svenska researrangörerna får antas resultera i en höjning av priset för resorna, anför samfundet.

Beträffande frågan om införande av ny lagstiftning på rescområdet anför samfundet att förhållandet inom sällskapsreseområdet i Sverige synes ha kommit att i stort bli beroende av den överenskommelse som träffats mellan KO och branschorganisationerna. Såvitt samfundet kunnat utröna har denna ordning, som ger möjlighet till flexibilitet och löpande anpassning, fungerat tillfredsställande. Med hänsyn härtill och till att förhandlingar om nya allmänna resevillkor pågår saknas enligt samfundets uppfattning anledning till särskild översyn av reglerna om researrangörens ansvar gentemot sina resenärer. Samfundet avstyrker på anförda skäl motionen.

Svenska Resebranchens Förening (SRF) anför i sitt yttrande att det egentligen inte är praktiskt möjligt att göra direkta jämförelser mellan förhållandena i Västtyskland och i Sverige vad det gäller researrangörernas ansvar mot sina resenärer. Utvecklingen i Västtyskland har enligt SRF tagit en annan väg än i Sverige. Konkurrenssituationen i Sverige har varit helt annorlunda under årens lopp än i Västtyskland. Detta har fått den konsekvensen att konsumentens förhållanden varit väsentligt bättre i Sverige. Dessutom ser prisbilden i Västtyskland helt annorlunda ut och det har rätt ofta förekommit under årens lopp att tyska resenärer t. o. m. bekostat en resa från Västtyskland upp till Köpenhamn för att kunna utnyttja svenska och danska arrangörers prisbilliga erbjudanden, uppger SRF.

I yttrandet framhålls att vi i Sverige har en avancerad konsumentlagstiftning. SRF hänvisar till KO:s bevakning av näringen och till lagstiftningen, varav speciellt nämns avtalsvillkorlagen, konsumentköplagen, det särskilda skyddet för resenär när det gäller avtalsförhållanden i de fall resenären befinner sig i en underlägsen ställning samt den nya konsumentkreditlagen.

Detta innebär enligt yttrandet att den svenska resenären har en unik ställning, som inte kan jämföras med förhållanden i Västtyskland.

SRF uppger att man har fortlöpande haft förhandlingar med både konsumentverket och KO och därvid överenskommit om såväl allmänna resevillkor som marknadsföringsföreskrifter. Detta har i sin tur medfört att de sålunda fastställda allmänna resevillkoren fått en väsentligt högre betydelse för resenären än vad fallet är i andra länder och då speciellt i Västtyskland. Vidare sägs att SRF i sina stadgar också har inskrivet, att medlem i SRF:s branschorganisation är tvingad att följa de rekommendationer som allmänna reklamationsnämnden utfärdar. Resenären i Sverige befinner sig i ett gott läge både vad det gäller villkor och konkurrenssituation, anför SRF. En utökad lagstiftning på detta område skulle enligt yttrandet utan tvivel medföra förändrade prisbilder, vilket knappast skulle vara till resenärens fromma. Konsekvensen skulle lätt kunna bli, att sällskapsresor med charter skulle fördyras på ett sådant sätt, att det endast blir högre inkomsttagare som har möjlighet att utnyttja resandet i full omfattning. Detta har SRF alltid haft i åtanke vid förhandlingar med myndigheterna. Det anges att sådana förhandlingar f. n. pågår med KO i avsikt att se över nuvarande gällande resevillkor.

Det finns enligt SRF också anledning påpeka att den svenska devalveringen plus bränslekostnadshöjningar f. n. pekar på en kraftig nedgång inom det här området. De större arrangörerna har f. n. en 35-procentig nedgång, vilket sannolikt kan medföra att omfattningen på charterresandet sjunker från kring en miljon resenärer förra året till något under 700 000 i år. I yttrandet uppges att en av de större arrangörerna, Trivselresor, gick i konkurs i anslutning till devalveringen. Här kom emellertid inte resenärerna i kläm eftersom resegarantilagen möjliggjorde utbetalning med full ersättning för inställda eller avkortade resor.

SRF framhåller att konsumentvärnande myndigheter säkert kan hävda att resebranschen i Sverige utvecklats genom en sund sanering som skapat ett ökat förtroende från resenärerna gentemot researrangörerna. SRF finner att det nuvarande systemet fungerar helt tillfredsställande och att svenska resenärer inte utsätts för några allvarliga problem. Det finns alltså enligt SRF inget motiv till någon ytterligare lagstiftning på detta område, vilken i och för sig snarare skulle skada resenärerna genom att man då skulle begränsa den flexibilitet och den fria konkurrens som f. n. finns.

Researrangörsföreningen i Sverige (RiS) pekar i sitt yttrande på i huvudsak samma omständigheter som SRF anger i det ovan redovisade yttrandet. RiS anser också att en direkt jämförelse mellan Sverige och Västtyskland knappast är meningsfull och att det är viktigt att de svenska resevillkoren avvägs på sådant sätt att sällskapsresorna inte bara blir förbehållna ett fåtal människor. I RiS yttrande erinras vidare om att den nuvarande ordningen med särskilt branschavtal inom sällskapsreseområdet har tillämpats i ca tio år. RiS framhåller att trots att resebranschen varit stadd i kraftig utveckling

och förändring och att resandet påverkats av krig, arbetskonflikter och kraftiga bränslekostnadsökningar, så har utvecklingen gått mot en sanering av branschen och ett ökat förtroende från resenärerna gentemot sällskapsresearrangörerna. Detta har bl. a. kunnat åstadkommas genom den anpassning till ändrade förhållanden som reseavtalet nu medger. Det nuvarande systemet har fungerat utan allvarliga problem för resenärerna, anför RiS.

En lagstiftning inom området är enligt RiS inte motiverad av förhållandet inom resebranschen, missförhållanden för resekonsumenterna gentemot researrangörerna eller annan liknande omständighet. En lagstiftning skulle i stället kunna skada den flexibilitet som nu förekommer och som innebär, att fortlöpande diskussioner pågår mellan resebranschen och konsumentverket/KO. RiS anser således att det inte föreligger skäl till särskild översyn av researrangörernas ansvar gentemot sina resenärer.